

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий морський гуманітарний інститут
Кафедра українознавства, історико-правових та мовних дисциплін

СИЛАБУС

Навчальної дисципліни «Історія України»

Освітній рівень	<i>Перший (бакалаврський) рівень</i>	
Програма навчання	<i>освітньо-професійна</i>	
Галузь знань	<i>03</i>	<i>Гуманітарні науки</i>
Спеціальність	<i>035</i>	<i>Філологія</i>
Освітня програма	<i>Технічний переклад у сфері морського бізнесу</i>	
Цикл дисциплін	<i>Цикл загальної підготовки</i>	
Курс та семестр	<i>1 курс, 1 семестр</i>	
Обсяг дисципліни	<i>3 кредити ECTS / 90 академічних годин</i>	
Види аудиторних занять	<i>лекції, семінарські заняття</i>	
Індивідуальні та (або) групові завдання	<i>-</i>	
Форми контролю	<i>Іспит</i>	

Викладач:

Микола МИХАЙЛУЦА – завідувач кафедри УЗІПтаМД, доктор історичних наук, професор. Michailuca@ukr.net

Навчальна дисципліна «Історія України» є складовою загальної підготовки в рамках освітньо-професійної програми «Технічний переклад у сфері морського бізнесу» у відповідності до навчальних планів для здобувачів очної та заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти України за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Головною **метою** навчальної дисципліни «Історія України» у вищій школі є формування історичної свідомості молоді, в якій поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток, усвідомлення нею нерозривного зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями і досвідом різних поколінь українців, виховання громадянського патріотизму, відповідальності за долю своєї Батьківщини, спонукання до активної наполегливої праці в розбудові і зміцненні держави Україна.

Опанування навичками наукового аналізу дозволять студентам поглибити розуміння закономірностей перебігу історичного процесу на українських землях. На основі роботи з науковою літературою та історичними джерелами вони зможуть застосовувати набуті

знання з історії України у повсякденній діяльності, орієнтуватися в розмаїтті суспільно-політичного життя, визначати своє місце в ньому.

Курс «Історія України» передбачає забезпечення гуманізації підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, сприяє здобуттю необхідних для інтелігента обсягу і рівня загальноісторичних та загальнокультурних знань, забезпечує їхню орієнтацію в історичному просторі, дозволяє глибше зрозуміти дискусійні моменти української історії. Розгляд означених проблем дасть змогу студентам зрозуміти історичний процес на українському підґрунті, вміти орієнтуватися в сучасних непростих політичних та соціально-економічних процесах.

Програмні результати навчання:

ПРН02. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН03. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН04. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

Очікувані результати навчання дисципліни.

Здобувач вищої освіти має знати:

- місце і роль української історії в загально цивілізаційному розвитку людства;
- основні тенденції розвитку української історіографії історії України, сучасні концепції та модерністські підходи до вивчення історії України;
- усвідомлювати закономірність та взаємозв'язок історичних подій, витоки і взаємозв'язки історичних подій минулого і сьогодення;
- головні етапи й періодизацію історичного розвитку України;
- ключові поняття, основних історичних діячів та їх роль в історії;
- основні події історії рідного краю, його найбільш відомих діячів;

Здобувач вищої освіти має вміти:

- орієнтуватися в потоці історичної інформації, використовувати різні за змістом та світоглядною направленістю наукові праці, підручники, навчальні посібники, історичні джерела;
- систематизувати та узагальнювати вивчений матеріал, знаходити аналогію сучасних проблем в історичному минулому і пропонувати шляхи їх вирішення;
- орієнтуватися в хронологічній послідовності історичного минулого, провести порівняльний аналіз історичних епох та визначити їх особливості;
- аналізувати історичні джерела, документи та біографічні свідчення;
- оцінювати ступінь історичного (цивілізаційного) розвитку на основі суспільних, політичних, ідеологічних, економічних факторів;
- формувати власне ставлення до історичних процесів та обґрунтовувати свою позицію, аргументувати свою точку зору і цивілізовано обстоювати її в дискусіях.
- бути здатними спрогнозувати історичні перспективи розвитку української держави;
- застосовувати у повсякденні знання, отримані у процесі вивчення курсу «Історія України», сприяти формуванню історичної свідомості української спільноти.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль						
Змістовий модуль 1. Історія України (від давнини до кінця XIX ст.)						
Тема 1. Давня, сучасна, вітчизняна і зарубіжна історіографія історії України.	10	2				8
Тема 2. Джерела з історії України.	8	2				6
Тема 3. Соціально-економічні процеси в Україні (від давнини до кінця XIX ст.).	8	2				6
Тема 4. Державні утворення та суспільно-політичні рухи на українських теренах (від давнини до кінця XIX ст.).	10	2				8
Тема 5. Соціально-етнічні процеси в українських землях (від давнини до кінця XIX ст.).	8	2				6
Усього годин	44	10				34
Змістовий модуль 2. Новітня історія України (XX ст. – поч. XXI ст.)						
Тема 6. Війна. Українська революція. Боротьба за державність (1914-1921 рр.).	10	2				8
Тема 7. Українські землі у 1920-1930-х рр.	8	2				6
Тема 8. Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.).	10	2				8
Тема 9. Україна у роки «хрущовського лібералізму» (1954-1964 рр.) та «розвинутого соціалізму» (середина 1960-х – середина 1980-х рр.)	10	2				8
Тема 10. Незалежна Україна (1991-наш час)	8	2				6
Усього годин	46	10				36
Загальна кількість годин	90	20	10			60

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль навчальних досягнень здобувачів освіти за дисципліною забезпечується за допомогою поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль успішності – це систематична перевірка знань студентів, що проводиться викладачем під час аудиторних занять, а саме: активність на семінарських заняттях; приймання захисту рефератів; складання усного колоквіуму; письмова контрольна робота.

Підсумковий контроль успішності проводиться у формі іспиту.

Порядок проведення контролю успішності та оцінювання результатів навчання встановлено Положенням про організацію освітнього процесу в ОНМУ.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за виконану роботу:

Поточний контроль упродовж першого семестру, балів						Підсумковий контроль наприкінці семестру, балів
Модуль					Сума	
Змістові модулі 1-2						
Активність на семінарських заняттях (Теми 1-12)	Захист реферату	Складання колоквіуму	ПКР	Разом поточний контроль	Іспит (або тести в Moodle)	Загальна оцінка
Ас	Р	К				
5	5	10	30	50	50	100

Примітка:

Ас – активність на семінарських заняттях;

Р – захист реферату;

К – складання колоквіуму;

ПКР – підсумкова контрольна робота;

Для заочної форми навчання

Самостійна контрольна Робота	Підсумкова екзаменаційна робота	Сума
30	70	100

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Сучасна вітчизняна історіографія історії України, її функції та періодизація.
2. Сучасний стан і напрямки розвитку джерелознавства в Україні.
3. Привласнювальна та відтворююча економіка і протодержавні утворення на теренах України.
4. Рабовласницькі й аристократичні республіки у Північному Причорномор'ї, їх соціальна структура.
5. Теорії походження Київської держави та основні етапи її розвитку.

6. Східні слов'яни, їх розселення, заняття та еволюція.
7. Суспільство, стани і прошарки, соціальні конфлікти й суперечки в Київській Русі.
8. Дискусії про давньоруську народність та етнічний складу Київської Русі.
9. Господарство давніх слов'ян періоду Київської Русі.
10. Політичний устрій та система влади в Київській Русі.
11. Південно-західні князівства Русі-України, їх внутрішня та зовнішня політика (IX – поч. XIV ст.).
12. Особливості внутрішньополітичної боротьби в Галицько-Волинських землях (I пол. XIII ст.).
13. Литовсько-Руська держава, її особливості, політичний устрій і зовнішня політика.
14. Економічне життя українських земель у XIII – поч. XVI ст.
15. Основні тенденції економічного розвитку українських земель у складі Речі Посполитої.
16. Причини колонізації степового півдня українських земель, розвиток козацького господарства.
17. Литовсько-польські унії, їх зміст та наслідки для українських земель.
18. Українська політична та релігійна думка наприкінці XVI – поч. XVII ст.
19. Українське козацтво та Запорозька Січ як суспільно-політичний феномен.
20. Причини та соціальна направленість козацьких повстань кінця XVI – першої половини XVII ст.
21. Соціально-політичні передумови української революції середини XVII ст.
22. Характер, рушійні сили та основні етапи Національної революції (сер. XVII ст.).
23. Політична культура гетьманів та козацтва (XVII – XVIII ст.).
24. Економічна діяльність, торгівля, фінансовий обіг козацько-гетьманського часу.
25. «Березневі статті» (1654 р.) та їх оцінка в сучасній історіографії.
26. Роль гетьмана І. Мазепи в українській історії.
27. Історичне значення “Конституції” гетьмана П. Орлика.
28. Обмеження козацького самоврядування в Україні та причини ліквідації Запорозької Січі у XVIII ст.
29. Економічна політика Російської імперії в українських землях (кінець XVIII – 1900 рік).
30. Національний і соціальний склад населення в українських землях у складі Російської і Австрійської імперій.
31. Формування нових суспільних верств в Україні в умовах розвитку капіталізму (кінець XIX ст.).
32. Економічні процеси в західноукраїнських землях (кінець XVIII – 1900 рік).
33. Національне відродження в західноукраїнських землях у першій половині XIX ст. Революція 1848-1849 рр.
34. Національно-визвольні та радикальні погляди та рухи в Україні у другій половині XIX ст.
35. Адміністративно-територіальний устрій, економічне становище українських земель у першій половині XIX ст.
36. Декабристський рух та масонство в Україні, характерні риси.
37. Особливості імперських реформ 60-70-х років XIX ст. в Україні.
38. Соціально-економічне становище українських земель у складі Росії на початку XX ст.
39. Демократична революція 1905-1907 рр. в Україні, позиції політичних партій в революції.
40. Західноукраїнські землі на початку XX ст.: соціально-економічний аспект.
41. Українське питання у Першій світовій війні.
42. Лютнева революція 1917 р. і утворення Центральної Ради: внутрішня та зовнішня політика.
43. Держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня та зовнішня політика.

44. Утворення Директорії, її склад, соціальна база та політика.
45. Революційні події 1918 р. в західноукраїнських землях.
46. Шляхи та методи встановлення більшовицької влади в Україні (1919-1920 рр.)
47. Державно-політичні процеси в УСРР з приводу входження до СРСР.
48. Історична роль селянського повстанського руху в умовах більшовицької та білогвардійської агресії.
49. Розкрийте основні уроки української національної революції 1917-1920 рр.
50. НЕП в Україні: мета, цілі і шляхи реалізації.
51. Сталінська соціально-економічна політика 20-30-х рр. в Україні та її наслідки. Голоди 20-х та 30-х років XX ст.
52. Сталінські репресії в УСРР: характер, масштаби та наслідки.
53. Українське питання на західноукраїнських землях у міжвоєнний період (20-30-ті рр. XX ст.).
54. Пакт Молотова-Ріббентропа та його наслідки для України.
55. Початок радянсько-німецької війни в Україні, масштаби та наслідки.
56. Адміністративний устрій та окупаційний режим в Україні під час війни 1941-1945 рр.
57. Рухи опору в Україні проти окупантів в роки Другої світової війни.
58. Визволення України та наслідки війни 1941-1945 рр. Включення УСРР в ООН.
59. Хрущовська "відлига" і її характер в Україні.
60. Гальмівні процеси у соціальному та економічному розвитку СРСР та УСРР в 60-70 рр. XX ст.
61. Правозахисний та дисидентський рух в Україні.
62. Перебудовчі процеси в Україні (кінець 80-х – поч. 90-х рр.)
63. Громадсько-політичні процеси в незалежній Україні: труднощі та надбання.
64. Зовнішня політика та економічні процеси в незалежній Україні.
65. Проблеми становлення громадянського та правового суспільства на початку XXI ст.
66. Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні, труднощі і надбання.
67. Євромайдан і Революція Гідності 2013-2014 рр.
68. Україна й українці в умовах гібридної війни з боку РФ.
69. Реформи в Україні після Революції Гідності.
70. Творення Української Помісної Автокефальної церкви України.

Тематика для написання рефератів:

1. Протодержави на території України.
2. Проблема походження слов'ян, їх життя та побут.
3. Історія походження першої ранньофеодальної держави – Київська Русь.
4. Зовнішня політика князів Київської Русі.
5. Християнізація Русі та її культурно-політичні наслідки.
6. Боротьба слов'ян проти зовнішніх ворогів IX-XIII ст.
7. Данило Галицький і розквіт Південно-Західної Русі.
8. Формування та розпад Литовсько-Руської федерації.
9. Історія формування та розвитку козацтва, його роль у державотворенні.
10. Козацькі постаті в історії України.
11. Роль старшини й козацтва в національній революції сер. XVII ст.
12. Хмельниччина: здобутки і прорахунки державотворення.
13. Громадянська війна в Україні після смерті Б. Хмельницького.
14. Іван Виговський і його політика.
15. Гетьман Мазепа і мазепинці: історична оцінка.
16. Конституційні ідеї П. Орлика.
17. Січ Задунайська і Причорноморський степ.
18. Старшинські роди і їх роль у національному відродженні кін. XVIII - поч. XIX ст.
19. Масонство в Україні XVIII-XIX ст.

20. Історія заселення Причорноморського степу.
21. Виникнення міст Півдня України.
22. Торгівля і купецтво на Півдні України.
23. Освіта, театр і архітектура Півдня України (кін. XVIII – поч. XX ст.)
24. Економічний розвиток Півдня України на поч. XX ст.
25. Етно-конфесійний склад населення Півдня України на поч. XX ст.
26. Революційні події на Західній Україні 1-й пол. XIX ст.
27. Революційні події в Україні 1-й пол. XX ст.
28. Порівняльний аналіз політики УНР і Гетьманату.
29. Порівняльний аналіз політики Гетьманату і Директорії.
30. Порівняльний аналіз політики УНР і денікінців.
31. Порівняльний аналіз політики УНР і РНК.
32. Порівняльний аналіз політики денікінців і РНК.
33. Селянство в революційних подіях степової України в роки громадянської війни.
34. Суперечливість соціально-економічного життя 20-30-х рр. XX ст. в Україні.
35. НЕП в Україні: методи впровадження, наслідки.
36. “Націонал-ухильництво” в радянській Україні.
37. Українізація: досягнення і трагічні наслідки.
38. Вступ УСРР до складу СРСР.
39. Індустріалізація в Україні: чи була альтернатива?
40. Колективізація: мета, методи та наслідки.
41. Голодомор 1932-1933 рр.: у спогадах земляків.
42. Сталінські репресії: національно-соціальна спрямованість.
43. Геополітичні причини Другої світової війни.
44. Дискусійні питання історії Другої світової та радянсько-німецької воєн.
45. Наслідки війни 1939-1945 рр. для українського народу.
46. Історія окупації Одеси у спогадах очевидців.
47. Партизансько-диверсійний рух на Одещині: правда і домисли.
48. Студентство і молодь в умовах війни 1939-1945 рр.
49. Західноукраїнські землі наприкінці 40-х поч. 50-х років XX ст.
50. Дисидентський рух в Україні 50-80-ті рр. XX ст.
51. П. Шелест і його громадянська позиція.
52. Перебудова і її характер в Україні.
53. Політичні рухи та партії в Україні наприкінці 80-х поч. 90-х рр. XX ст.
54. Геральдика України поч. 90-х рр. XX ст.: історичні корені.
55. Здобутки, прорахунки та парадокси української незалежності.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методична література:

1. Історія України. Тексти лекцій та документальні матеріали. Ч.ІІ/ Кязимова Г.Х., Михайлуца М.І., Сабадирьов І.Л./ Одеса: ОНМУ, 2005.
2. Історія України. Тексти лекцій та документальні матеріали. Ч.ІІІ/ Кязимова Г.Х., Михайлуца М.І., Сабадирьов І.Л./ Одеса: ОНМУ, 2006.
3. Історія України. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів-заочників/ Кязимова Г.Х., Михайлуца М.І./ Одеса: ОНМУ, 2006.
4. Історія України. Навчальний посібник. /Михайлуца М.І., Кязимова Г.Х., Левченко В.В., Осипенко О.В. Одеса: ОНМУ, 2013. 140 с.
5. Михайлуца М.І. Історія і державність України: факти, довідки та думки: Навчальний посібник. Одеса : Вид-во ОНМУ, 2010/2011. 127 с.

6. Михайлуца М.І., Шипотілова О.П. Історія України і її державності: осучаснений погляд: навчальний посібник / Микола Михайлуца, Олена Шипотілова; вид. друге, доповнене. Херсон : Олді-плюс, 2018. 174 с.
7. Кязимова Г.Х., Михайлуца М.І. Короткий словник історико-правових термінів. Одеса: ОНМУ, 2021.
8. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів «Словник історико-правових термінів» / Укл. Осипенко О.В. Одеса, 2020. 80 с.

Основна література:

Базова:

1. Баран В., Бойко О., Верстюк В., Віднянський С., Греченко В. Україна: політична історія. XX – початок XXI століття. / НАН України; Інститут історії України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса. Київ, 2007.
2. Бойко О. Д. Історія України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2006.
3. Білоцерківський В.Я. Історія України: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 536 с.
4. Горєлов М. Є., Моця О. П., Рафальський О. О. Цивілізаційна історія України: Нариси. Київ, 2006.
5. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. Київ, 1996.
6. Гусев В. І., Казьмирчук Г. Д., Капелюшний В. П. та ін. Історія України: [Підручник]. Київ, 2008.
7. Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності /О.В.Даниленко, Л.В.Іваницька, Н.В.Терес та ін.; За заг. ред. А.П.Коцура, Н.В.Терес. Київ, 2007.
8. Історія України в особах: XIX–XX ст. / [І. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. Абліцов, О. Божко та ін.]. Київ, 1995.
9. Історія України XX – початку XXI століття / [за заг. ред. акад. НАН України В. А. Смолія; Навч. посібник]. Київ, 2004.
10. Історія України. Електронний підручник. Повний мультимедійний курс історії України від давніх часів до сьогодення / Кер. кол. Ю.С.Жарких; За ред. Ю.А.Горбаня. Київ, 2003.
11. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять. / За ред. акад. НАН України В. М. Литвина. Київ, 2006.
12. Історія України: нове бачення / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін.; [за ред. В. А. Смолія]. – К., 2000.
13. Історія України: новітня доба. / За редакцією академіка НАН України В.М. Литвина. Київ : «Академвидав», 2012.
14. Історія українського селянства: Нариси в 2-х томах / Голова редакційної ради В. М. Литвин Київ, 2006.
15. Історія української еміграції: Навч. посібник. Київ, 1997.
16. Калакура Я.С. Українська історіографія: Курс лекцій. Київ, 2004.
17. Калініченко В. В., Рибалка І. К. Історія України: Підручник для студ. іст. спец. вищих навч. закл. Ч. 3: 1917-2003. Харків, 2004.
18. Когут З. Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. / [пер. з англ. С. Грачова]. Київ, 2004.
19. Короткий історичний словник /Даниленко В.М., Кокін С.А., Слюсаренко А.Г., Даниленко О.В. Запоріжжя, 2001.
20. Коцур В.П., Коцур А.П. Історіографія історії України. Чернівці, 1999.
21. Коцур А. П. Українська державність: історія та сучасність. Чернівці, 2000.

22. Курс лекцій з історії України: В 4 кн. / П. С. Коріненко, Ю. Ю. Свідерський, В. М. Окаринський та ін.; [Навч. посібник]. Тернопіль, 2007.
23. Литвин В. М., Мордвінцев В. М., Слюсаренко А. Г. Історія України: Навчальний посібник. Київ, 2008.
24. Литвин В.М. Історія України: [Підручник]. 3-є, доопрац. і доп. вид. Київ, 2009.
25. Литвин В.М. Історія України: Електронний підручник. 2-е доопрац. і доп. вид. Київ, 2007.
26. Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.
27. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Редкол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред.) та ін. Київ, 1996.
28. Михайлуца М.І. Історія і державність України: факти, довідки та думки: Навчальний посібник. Одеса : Вид-во ОНМУ, 2010.
29. Михайлуца М.І., Шипотілова О.П. Історія України і її державності: осучаснений погляд. Навчальний посібник / Микола Михайлуца, Олена Шипотілова. Херсон: Вид-во Гринь Д.С., 2018. 173 с.
30. Наливайко Д. Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI – XVIII ст. Київ, 1998.
31. Панченко П.П., Славов В.П., Шмарчук В.А. Аграрна історія України. Київ, 1996.
32. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. Харків, 2007.
33. Слюсаренко А.Г., Литвин В.М., Дрожжин В.П., Козицький М.Ю., Колесник В.Ф. та ін. Новітня історія України. (1900-2000): Підручник для студ. іст. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. і доп. Київ, 2002.
34. Танцюра В.І. Політична історія України: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2008, 552 с.
35. Україна і Росія в історичній ретроспективі: Нариси: В 3 т. / НАН України; Інститут історії України / В.А. Смолій (відп.ред.). Київ, 2004.
36. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 2-е вид., перероб. і розшир. Київ, 2005.

Допоміжна література: Опубліковані джерела:

1. Історія Києва: від княжої доби до сучасності. Збірник документів і матеріалів / [За заг. ред. В. Ф. Колесника, А. П. Коцура, Н. В. Терес]. Київ, 2005.
2. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів / [За заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес]. Київ-Чернівці, 2008.
3. Історія України: Документи. Матеріали: [посібник / Уклад., комент. В. Ю. Короля]. Київ, 2001.
4. Історія України: Хрестоматія: [Навчальний посібник / Упор. В. І. Гусев, Ю. О. Калінцев, Г. І. Сургай]. Київ, 2003.
5. Історія України: Хрестоматія: У 2 ч. / С. М. Клапчук, Б. І. Білик, Ю. А. Горбань та ін. Київ, 1996.
6. Історія української Конституції. / Упорядники Слюсаренко А., Томенко М./ Київ, 1997.
7. Національний склад населення України та його мовні ознаки за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. / [За ред. О. Г. Осауленка]. Київ, 2003.
8. Національні відносини в Україні у XX ст. Зб. документів і матеріалів. Київ, 1994.
9. Січинський В. Чужинці про Україну. Київ, 1992.
10. Україна в XX столітті (1900-2000): Зб. документів і матеріалів / [Упор.: А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. Ю. Король та ін.]. Київ, 2000.

11. Україна в XX столітті: Зб. документів і матеріалів (1900 – 1939) / [Упор.: А. Г. Слюсаренко, А. О. Буравченков, Н. І. Миронець та ін.]. Київ, 1997.
12. Хрестоматія з історії України для студентів вузів / [Упор.: Б. І. Білик, Л. В. Дячук, Я. С. Калакура та ін.]. Київ, 1993.

Довідкові видання:

1. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. Київ, 1998.
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. 2-е вид. Київ, 2005.
3. Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. Луцьк, 2000.
4. Довідник з історії України (А – Я): Посібник для серед. загальноосв. закл. / За заг. ред. Підкови І., Шуста Р. – 2-е вид., доопр. і доповн. Київ, 2001.
5. Енциклопедія історії України: Т. 1-8 [А – Прик]. Київ, 2003-2011.
6. Енциклопедія українознавства: Словникова частина. Т. 1-10. 1955-1984; репринтне відтворення Львів, 1993-2000.
7. Історична наука. Термінологічний і понятійний довідник. Київ, 2002.
8. Литвин М.Р., Науменко К.Є. Збройні сили України першої половини XX ст.: Генерали та адмірالی / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів; Харків, 2007.
9. Лукомский В.К., Модзалевский В.Л. Малороссийский гербовник. Київ, 1993.
10. Митці України: Енциклопедичний довідник. Київ, 1992.
11. Радянська енциклопедія історії України. Т. 1-4. Київ, 1969-1972.
12. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921). Кн. 1. Київ, 2007.
13. Україна партизанська. 1941-1945: Партизанські формування та органи керівництва ними: Науково-довідкове видання. Київ, 2001.
14. Українська дипломатична енциклопедія: У 2 т. Київ, 2004.
15. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. Київ, 1993.
16. Українська революція і державність (1917-1920 рр.): Наук.-бібліогр. вид. / НАН України. Нац. б-ка ім. В.І.Вернадського. Київ, 2001.
17. Українське козацтво: Мала енциклопедія. 2-е вид., доп. і перероб. Київ-Запоріжжя, 2006.

Інформаційні ресурси:

1. UHG@history.org.ua
2. www.history.org.ua
3. www.nbuv.gov.ua
4. www.nsku.org.ua
5. Контент дистанційного курсу в LMS Moodle (лекційні та інші матеріали, тестові завдання) з дисципліни «Історія держави і права України» для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» (розробник: Михайлуца М.І.). URL: <https://dn.onmu.odessa.ua/course/view.php?id=57>
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького. – URL: <http://odnb.odessa.ua/>
8. Офіційний сайт Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки імені М.С. Грушевського. – URL: <https://biblioteka.od.ua/>

9. Офіційний сайт Одеського національного морського університету, Навчально-науковий морський гуманітарний інститут. – URL: <https://onmu.odessa.ua/ua/nnmgi.html>
10. Сервіс безкоштовної перевірки тексту на плагіат у Unicheck (онлайн-перевірка у безкоштовній версії з обмеженим функціоналом). – URL: <https://unicheck.com/uk-ua/free-plagiarism-checker-online>

Базові нормативно-правові джерела:

1. *Конституція України*: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (в чинній редакції від 01.01.2020). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. *Акт проголошення незалежності України* 24.08.1991 р. / Постанова Верховної Ради Української РСР № 1427-ХІІ від 24.08.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991 р. – № 38. – Ст. 502. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
3. *Декларація про державний суверенітет України* від 16 липня 1990 року // Відомості ВР УРСР. – 1990 р. – № 31. – Ст. 429. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
4. *Загальна декларація прав людини* (Universal Declaration of Human Rights) / Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 217 А (ІІІ) від 10 грудня 1948 року. – URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 ; <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
5. *Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод* / прийнята Радою Європи у Римі 4 листопада 1950 р., ратифікована Верховною Радою України, Закон України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. (в редакції від 02.10.2013). – URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. *Про вищу освіту*: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004 (в редакції від 02.10.2021). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. *Стандарт вищої освіти України* для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право», затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1379. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-081-pravo-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishoyi-osviti>